

PAP BALÁZS

Tóth-Szabó Béla: Csak lassan*

*hallétlen levés mélyen hamvába hol
talán utolér mint csirkét is a kés
szürkül nyomdafesték s az amit eltérés
kocsmán mélyvak rés mit kabátra tol*

*mondanám 'aztán' rég kedvenc szavam
jövőszerű lábán ellibeg klassz lám
ringatja – mintha ördög lenne tazmán –
csipejét megbasznom de rég messze van*

*majd szócsókol totálcyber-mailiber
kiróg mintha még nem kilóg már lóláb
spriccel papíron a tintasugár*

*építi olcsóból látványát tócsát:
fekete tinta, kék nincs már. Hédivel
így tejre telt a langugarúnyár.*

Hogy bizonyos öntelt szájcücsörgetések ihletett pillanatok tudnak szerezni a magamfajtnak, előttem már lassan két évtizede nem titok. Ennyi ideje van ugyanis annak, hogy egy tejfelködös későtéli délutánon francialecke-készítés közben először mutattam be enyhén szólva vérszegény áldozatot szerelemistennőknek, majd nem sokkal később verset is szereztem az esemény emlékére.

A költemény korántsem tekinthető patetikus alkotásnak. Illetve a dolog elsősége szempontjából semmiféleképp nem.

Épp tán az eset cudar volta s szomorú bánasága volt ihletőm, semmint annak a küszöbnek az átlépése, mely férfinak engedhette volna érezni magam. Szerencsére már korábban is rendelkeztem némi önkritikával lírai alkotásaimat illetően, és skrupulózus rendszerességgel tettem tűz martalékává minden versemet, valami halvány emlékfolt mégis megmaradt e jeles alkalomra születetből, melyet így, cirka húsz év távlatából cseppet sem szégyellek idézni, végülis csak cukrász vagyok és buzgó versíró cimborá:

*satnya rezdülések ködös délutánon,
rákfene vagy álom ölelésbe hajt,
taknyos szenvedélyem lábadyúrte ágyon
örömszag öledbe egy zselettet varrt.*

* A szöveg elhangzott a THEALTER International – Szabad Színházak XIV. Nemzetközi Találkozásán, 2004. július 19. hétfő, 21.00 órákor tartott Fosszília-esten.

Szóval ez volt majd' húsz éve.

Egész pontosan tizenhét éves voltam. Ide datálhatók az öntelt szájcücsörgetések ihletszerzésének kezdetei. Addig is voltak ugyan szájcücsörgetések, volt önteltség, s voltak egyebek is, de hiányoztak bizonyos meghatározó fontosságú élmények, s hiányuk nem engedett *tapasztalati megfontoltsággal kidolgozott* sorokat papírra vetni.

Azt a későtéli ködös délutánt szeretném kezdőponttá tenni és végponttá azt az eseményt, melyen bár túl vagyok, rengéshullámai mégis egyre ingatják az előttem levő poharak tartalmát.

Szóval valami hullámszféra maradt mindabból, amelynek kezdőpontja kétségtelenül a zseletes vers ihlető élménye, az a bizonyos öntelt szájcücsörgetés, meg a belőle leszüretelt tapasztalati megfontoltság.

Emez is szájcücsörítésből indult, és kétségtelenül csücsörög is még tovább hosszú időn keresztül.

Egészen pontosan arról van szó, hogy beleszerettem feleségem nővérebe.

Egészen pontosan arról van szó, hogy feleségem nővére belém szeretett.

Egymásba szeretünk, na.

Volt már ilyen.

Amikor tizenhét évesen először kezdtem már tapasztalati megfontoltsággal írni, leküzdhetetlen szükségét éreztem annak, hogy valami roppant fájdalmas dologról meséljek. Ilyen felbuzdulásból született az a rövid színdarab is, melyet iskolánk színjátszókörének írtam, annak a színjátszókörnek, amely alapítótagként emlékezhetik rám mind a mai napig. Még most is meg-meghívna előadásaikra, és meg kell hagyni, darabjaik színvonala a mieinkét a holdról bámulja.

Nemrégiben mutattak be egy abszolút autográf darabot *A növények légzése* címmel. A történet a legkevésbé sem bonyolult.

Egy békés párocska elhatalmasodó szerelmének kezdetén egy parkban tölt el egy pásztorórát. Az imitt-amott fűzölddé kent blúz komisz foltjait nem kifejezett örömmel veszi (inkább észre (semmint tudomásul) a lányka édesanyja, és megpróbálja megakadályozni a kapcsolat elmélyülését. Próbálkozása sikertelen, a fiú rendre virágokat küld a szobájába zárt lánynak, aki minden egyes fikuszt és hibiszkuszt szerelmes szavakkal becézget és ápol. A lassan botanikuskertté váló zárkában a növények burjánzanak, hiszen a rájuk omló szavak széndioxidja remekül táplálja fotoszintézisüket. A hervadozó lány és a már-már dzsungelt idéző szoba ellentmondása aztán meghatja a mélyen vallásos anyukát, és áldását adja a frigyre.

A zenés, néhol szívfacsaró előadás bizony nem keveseknek csalt könnyeket szemébe.

Az én színdarabom is számot tartott megejtő könnypotyogtatásra, s hogy mégsem arathatott soha effélét, annak az igen prózai oka, hogy premierje a mai napig hiába várat magára. Ráadásul majd' húsz éve teljesen hiábavaló a bemutatására irányuló remény, hiszen valamelyik évetési turnusban fontos helyet kapott a darab valamennyi stencilezett oldala.

Emlékeim szerint arról szólt, hogy a főhős – egyébiránt buzgó versíró cimborá – valami gyógyíthatatlan betegségbe helyezteti testét, és ezzel nem okoz túl boldog perceket közvetlen környezetének, legkivált barátnőjének, aki a még élő test buzgó elsíratásába kezd, és hogy, hogy nem, hamarabb emésztí el a bánat, minthogy a gyászolt valóban gyászolható állapotba kerülne. Ez az esemény katalizálja azt a folyamatot, amelyre hajlandóság egyébként is mutatkozott, tudniillik, hogy a halni vágyás ereje lebirkózza a halasztó kórt és némi kötéltérmetű rásegítéssel beteljesüljön, csipetnyi gázcsövön himbálózással fűszerezve.

Szóval jött valami jól megfogható öngyilkos végül.

Ami most felemlgettetí velem ezt a korántsem nívódíjas történetet, az az, hogy nem sokkal később íródott, mint hogy lélekben látens zsilettpengékkal metélttetem volna ipsiszonná azt a testrészemet, amelynek mainapság nullával egyező mértétű számnyi kedve lenne hasonlóhoz.

Az élmény annyira erős volt bennem akkortájt, hogy viszonylag terjedelmes részt szenteltem a darabban egy ilyen jellegű, mégis már-már giccsesen szép, élményteli és elringatóan kellemes epizódnak, valószínűleg ez volt az ok, amely miatt elakadt középiskolánk cenzúrájában.

Ebben a darabban a kis önjelölt költő – emlékezetem szerint – a következőképpen nyugtázta az eseménysorozatot.

*Délutánok hártyszárnya
csípőm szélén lábaszára
kedvesemnek s ölelése
ujjabegye hajban dúskált
fehér teste forró húskád
méltó tán a követésre
foganyomán bordó rúzs fád
gézfegyelem vérkaszárnya*

Magdi nehezen érti meg, hogy magamra kell zárni időnként a spájzajtót, ahol már fojtogató a füst, és újra le kell írni mindazt, ami a fejemben zsong, köszönhetően annak a vértelen és dekadens patetizmusnak, amely keretiben letüdöztem épp elég verseimet.

S köszönhetően annak a patetizmusnak, amely azt íratja velem, hogy: „letüdöztem”.

Szóval itt a spájzban egy lappal. A gép egy vágódaszakára van állítva, amely azért nem borul le, mert rápakoltam két sor baracklevárt.

Én főztem mindet.

Baracklevárban és savanyúságban verhetetlen vagyok!

*Lebeg a barackvirág, fújja a szél,
sose bánd, hogy doblak
csak rendesen egyél
változnak évszakok
nyárra megint dér
elhagylak kedvesem
csak rendesen egyél!*

Még sok-sok évvel ezelőtt egy lány megkérdezte, hogy hiszek-e Istenben.

Kategorikus nemmel feleltem neki.

– Kár, – mondta aztán – ha hinnél, nem lennél holnaptól annyira egyedül.

Arra célzott, hogy a következő naptól már valaki másnak szeretne gyakran pusztit adni és inkább emezt a másvalakit illetné gügyögve a „nyuszikám” szóval.

Bennem két kérdés merült fel kérdése kapcsán.

Először az, hogy miért gondolja, hogy nekem olyasféle vigaszra van szükségem, amelyet pusztán lelki értelemben tudhatok magaménak, a magunk mögött hagyott hónapokban ugyanis elég világossá tettem számára, hogy nekem ez az éteri megnyugvás meglehetőst koleszterinszegény megoldás.

Másodszor az, hogy mi a fészkes fenét kerestem mellette majd' egy évig.

Mégis azt kérdeztem meg csak tőle, hogy mielőtt ilyen csontsovány, zörgős bizonyosságot keresett a tekintetben, hogy felvágom-e az ereimet miatta egy gőzölgő fürdőkádban, megnyalatta-e melleit azzal a másikkal, vagy mással egyáltalán.

Egészen pontosan így hangzott, amit mondtam:

– Na, és régóta dugtok?

Szerencséjére megjött a villamos, ő felszállt rá és otthagytott egyedül a villamosmegállóban, némi keserédes kétely társaságában.

Egy másik lány más alkalommal arra volt kíváncsi, hogy mi viszi rá a férfiakat, hogy az elhagyott szeretőikkel időről időre temporáliasan felmikrozzák hibernált, már-már történelmi porréteget magán viselő viszonyukat.

Ezt egy kiadósan emléktelt, trágár szavaktól sem mentes szerelmeskedés után fogalmazta meg.

Tételesen három válaszom lett volna rá:

Egyfelől, hogy bizonyos dolgok gördülékeny menete, ennél fogva kötelezően sima egyszerűsége komoly vonzerő tud lenni, ínséges napokon. Másrészt, hogy a járt út ismerősége megejtően perverz kíváncsiságot szül abban az értelemben, hogy az út porát meg lehet vizsgálni, akad-e rajta idegencipőjű lábnym, ez pedig igenis vágykeltő, hisz bizonyos elválasztási aktusok nem rezetelnek az enyémhez hasonló, kóros elmékben a féltékenységi hajlandóságot. Harmadszorra pedig, hogy egyes tisztaságmániás lelkek gyakran vizitálják újra s újra a fürdőszobát, pláne, ha a kádat nem csak egyedül használják, hogy minden szőrszálnyomot kitusoltak-e belőle, s ha már ott vannak, pottyantanak is bele egyet-kettőt, mert a semmit újra kitusolni pszichoszorító nehéz feladat.

Ezzel szemben azt válaszoltam, hogy nem tudom; majd a trágár epizódokra némiképp rímelve elmeséltem, hogy az utóbbi időben viszonylag rendszeresen szoktam a trágárkodással egy időben tettekhez hasonlókat csinálni egy másvalakivel, és ez megmagyarázhatja azt is, hogy miért szólítottam trágárkodás közben időről időre olyan néven, amely semmilyen rovatban nem szerepel anyakönyvi lapján.

Kaptam két pofont, ahelyett, hogy megnyugodott volna, hogy nem az anyjáról van szó.

Az erről szóló problémákat is megírtam egyszer egy színdarabban, Magdi nem kis szomorúságára. A címe nem ezekre a problémákra utalt. Groteszk komédiának szántam és úgy neveztem el, hogy *Háztáji seregélyfolyósítás*.

Miről is szolt? Arról, amiről az előbb beszéltem.

Szextről, szerelemről és családról.

Főhőse, Pál szőlőtermesztéssel foglakozott, ebből profitált és vagy családját tartotta el a keresményből, vagy kopadozó szerszámaint reparáltatta, esetleg beruházott, vagy mint az az utóbbi években egyre jellemzőbbé vált, egy fiatalabb egyetemista hölgyet pénzelt nemi tevékenységért cserébe. Emiatt kiegyensúlyozottabbá vált, és szakértők szerint borának kiváló minősége a *hihetetlenül kiváló bor* ideája felé kezdett emelkedni, emiatt persze, mind a család életszínvonala, mind szerszámainak minősége javulni kezdett, több jutott beruházásra is, s nem utolsó sorban szaporodtak azon alkalmak, melyek kapcsán az egyetemista leányzó pénzhez juthatott.

Nem fokozom, két év leforgása alatt Pál borgazdasága egy kisebb palackozóüzemet is magáénak mondhatott, csaknem kizárólag exportra termelt a jó üzletpolitikának, illetve a titkos légyottok kedvcsinálásának köszönhetően. Pál külföldi partnereivel tökéletes viszonyban volt, polcsámra duzzadozott levelezése, mely szintén sokat köszönhetett szeretője német, és angol nyelvtudásának.

Egy nyáron az épp érfélemben lévő szőlőszemekre seregélyek támadtak.

A kiirtásuk, illetve elriasztásuk nem kis feladatot rótt Pál személyére. Próbálkozott madárijesztőkkel, kereplővel, még méreggel is, de nem ért célt.

Komolyan aggódott a termés miatt, bármelyik ágyban is töltötte az éjszakát vagy a sziesztát.

Ilyen felajdulásai alkalmával természetesen keményen ökölbe rándult a keze, s hihetetlen méretű agresszió gyült fel benne, s amennyiben otthon jaidult fel, nagyon alaposan megverte a feleségét, amennyiben szeretőjénél, közepesen megverte szeretőjét, s egyúttal megfélemedezett arról, hogy ő appanázst biztosít a lánynak.

Az ebből élő lány szorult helyzetében gondolkodni kezdett, majd remek ötletet adott Pálnak. Azt javasolta, hogy egy bolhapiacra vásárolt Kalasnyikokkal lövöldözze le a seregélyeket, majd a lány által diktált recept alapján készítsen oldószert, melyet egy kádba beleöntve maradéktalanul feloldhatja a gonosz állatokat, s ezzel levezeti felesleges agresszióvitását is.

Két hét munkájába került, hogy a seregélypopulációt 4%-ra redukálja, ami kb. egy szárnyaszegett madarat jelentett, s szorgalmasan feloldott minden madarat, kéjes örömmel. Tíz perc kergetés után elfogta a repülni már nem tudó invalidust is, s megkegyetlenedve élve hajította a maró oldószerbe.

A gondok akkor hatalmasodtak el, amikor tényleg nem volt sem kézzel sem bármilyen furmányos eszközzel fogható seregély, derék Pálunk viszont oldásaddikt lett. Betegségét kezdetben a veréb-, galamb-, őz-, vaddisznó-, vakond- és sertésállomány megtizedelésével, végül teljes eltüntetésével orvosolta, majd következtek a falubeli öregek és betegek, valamint a kocsmá előtt magatehetetlenül fetregő részek.

Végül felesége, Edit. A nő a hónapokig feloldva tárolt, de most újra lánggra lobbanó agresszió visszatértét megörökítő monoklival bámult az oldószeres kádból a felette lógó villanykörtére. Ideig-óráig.

A darabban Pál a szerepe szerint időnként gitárt ragadott és elénekelte bánatát, vagy örömét, és így tett szeretője is. Mjúzikelnek mindazonáltal nem nevezném a darabot, inkább csak amolyan dalbetétei voltak neki.

A következő szöveggel fakadt dalra Pál, miután a felesége egészsége egy már-már teltített oldatban lebegett.

*Kitusoltam a fürdőkádat
se szőrszálad, se hajszálad
nem maradt benne semmi nyom,
mivel párnámra dőlve alhatom.
Színt szuszogtál az éjszakába
és bal arcod véznsága
ágyamra gyűrve ott ragadt,
alig mosolygó csontnyomat.*

Mindent egybevetve, a *Növények légzése* messze túlszárnyalta ezt is.

Mielőtt a *Háztáji seregélyfolyósítás* fennakadt volna a tanári kar cenzúráján, fennakadt a zsillettben fogant antizsilettes színművem, és egyetlen igazi ellenzője akadt. Fialat magyartanárnom, az akkoriban huszonhét éves Magdi.

Ezt mondta a hirtelen összetrombitált iskolai bizottságban:

– Nem erkölcsös az ilyesféle tragédia. És az a nyílt színi ágyjelenet egészen egyszerűen felháborító! Én mint a színjátészó szakkör vezetőtanára semmiféleképpen nem támogatom a bemutatást.

Kevésen múlt, hogy nem kaptam miatta intőt.

A minap kérdezte meg, hogy megvan-e még, mert újra elolvasná.

– Elégettem – feleltem neki.

Azt hazudta, hogy már akkor tetszettem neki.

– Persze, a pihés macskabajszommal, mi? Meg azzal, hogy a bokorban cigizek.

Nem akartam arra célozni, hogy már diákszemnek is gyanús rendszerességgel látogatta a kémiaszertárat. Meg arra sem, hogy a kémiatanár furikázza reggelenként munkába.

Válaszomra lesütötte a szemét.

– Akkoriban gyakran csináltad? – kérdezte.

– Igen, nagyon is – persze hatalmasat hazudtam.

– Ha gondolod, vagy szeretnéd, elkérem a kémiaszertár kulcsát délutánra...

– Dolgozom, tudod, hogy dolgozom – feleltem éteri türelemmel hangomban.

Voltaképpen utólag ómenként tekinthetem Magdi aggódását. Az egyetlen darabom, amely átment a cenzúrára és viszonylag kis ellenkezés után bemutatásra került egy iskolai farsangon, majd eljutott egészen az iskolák kimittudjának megyei fordulójáig, hogy is mondjam csak, technikai értelemben nem volt teljesen problémamentes.

A címe *Dzsogingalsó, vasalógőz* volt, az alcíme pedig *az igazgatónő, aki halálra idegesített három embert*. A békésen kispolgárkodó Töttel családról szólt, amely legifjabb tagja, a kis Bandika miatt intenzív kapcsolatot ápol egy általános iskolával, ahol Konkolyné az igazgatónő merő rosszindulatból a család skalpjára feni a fogát. Az ellenszenv oka egy nem támogatott lakáskiutalás. A kislány hosszasan szenved a büntetésből kapott ütlegetet, majd egyszer az igazgatónő gonosz csínye miatt megáll a szíve. Végtelen brutalitással ábrázolt jellemek, a család szétcincált intézménye, alakoskodás és pénztelenség társadalmi egyenlőtlenségek és neodzsentrizmus, a képmagnó mindenhatósága és a nyugati történetű toteme... Minden volt benne. Családon belüli erőszak: az iskolai fényképezés előtt kizárólag alhastájt és bokánál ütlegelt kisiskolás, akiben alacsony termete miatt is elhatalmasodik a frusztráció, hiszen a bokasebek miatt kitiltják az ülőorból, a középsőben pedig nem látszik. Szomorú, szomorú, szomorú.

A probléma nem a történettel volt. Sokkal inkább azzal, hogy egy otthoni jelenetben – roppant invenciózus módon – a kis Töttel Bandika mint bokszszák himbálózott a művelődési ház színpadán, Töttel apuka pedig egy bokszkesztyűben csépelte, közben pedig azért kárhóztatta, mert rémesen sajtuszagú. A művelődési ház plafonján kellett kersztülhurkolni a zsák kötelét és oldalt rögzíteni egy nem erre a célra falbacsavart kampón. Amikor sajnálatos baleset folytán leszakadt, a kampó az akkor tanári szerepben tetszelgő Magdi néhány fogát szerelte ki.

- Tanárnő, jól van? – kérdeztem.
- Karolj belém és emelj fel! Csak lassan – felelte.

Egyszer én is mondtam neki ilyet, egy terítésművészeti kiállításról értem haza, és bevallotta, hogy csal a benzinkutassal.

- Olvastad az újságot? – kérdeztem éteri türelemmel a hangomban.
- Nem, miért benne van?
- Ez nincs.

A cikk, melyet kezébe adtam arról szólt, hogy előzetes letartóztatás nevű dologgal korlátozzák a hivatkozott fiatalember szabadságát. Hamis smartkártyákra árusított benzint. Zokogni kezdett és arról beszélt hogy megeshet, hogy terhes.

– Kikaparom, ki én a szemekkel együtt – mondtam, és egy kicsit kezdtem ideges lenni. – Karolj belém és emelj fel! Csak lassan.

Kevés dologról tudok tapasztalati megfontolásból írni.

Az egyik könnyen kitalálható.

Másik a cukrászat.

Harmadik a türelem. Végtelen higgadsággal bámulok harmadik apósom szemébe, mikor házasságszédelő mocsoknak nevez.

Ilyenkor rendszerint azt mondja:

– Ezzel a két aljas bociszemekkel csavartad el a két kurva lányom fejét?

Ilyenkor nem felelek.

Arra gondolok jobb híján, hogy van még egy harmadik is, pont olyan idős, mint én.

A francialecke-készítéses napra következő napon kaptam egy egyest a házi feladat hanyag elkészítése okán.

Mosolyogtam, mikor beírták.

– Mit csináltál délután? – kérdezte a tanárnő. – Veled ilyesmi sosem fordult még elő.

– Valahogy elbasztam az időt – válaszoltam és cudarul viccesnek gondoltam magam.

Kaptam egy intőt sértő beszéd miatt.

Délután azzal töröltem ki a fenekemet, mikor kirobbant belőlem egy akó franciakrém.

És cudarul viccesnek gondoltam magam.

Ma a legkevesébe sem tarom viccesnek ezeket a dolgokat.

Azt viszont igen, hogy állandóan eldugom Magdi bal cipőjét a legkülönbözőbb helyekre és kiabálok, ha nem készül el időre.

– Hogy lehetsz ilyen hanyag? – kérdezem ilyenkor türelmesen. – Hol tárolod az emlékeidet, a fenekedben?

– Ne bánts! – kiáltja ilyenkor, és folyik arcán a szemfestéke a sírástól.

Mindazonáltal meggyőződésem, hogy Magdi a fenekében tárolja az emlékeit. Pont egy emésztésnyi ideig képes emlékezni mindenre.

A múltkor azt kérdezte:

– Tegnap este lefeküdtünk egymással?

– Aha.

– És mit mondtam utána?

– Azt, hogy ahhoz képest elég jó volt.

– Mihez képest?

– Azt nem kötötted az orromra.

Egyszer másfél év után jobbnak láttam, hogy az a lány, akivel azt a másfél évet töltöttem inkább külön utakon jár a továbbiakban. Ő kérdőre vont, hogy mi a fészkes fenének ígértem két hónappal azelőtt, hogy elveszem.

Így feleltem:

– Tudod, a tojás is egy csirkére tett ígéret, és hát láttál már engem munka közben?

Úgy tett, mint aki elkámpicsorodik.

Egyszer vágott csak hasonló képet a későbbiekben. Akkor mondtam meg neki, hogy elhagyom a nővére miatt.

Azt mondta, hogy összefüggéstelenül beszélek és borzasztóan kapkodok.

Egészen pontosan így szólt:

– Bazmeg, ez hülyeség, nem gondolhatod komolyan! Gondold megint végig, csak lassan.

Azt feleltem, amit Magdinak szoktam, amikor eldugom a cipőjét, vagy amit Gittának feleltem, amikor teleraktam a bakancsát üvegszilánkkal:

– Jó, látjuk majd mi lesz belőle.

Meg azt is mondtam egyszer:

– Idézek, mi lehet?

*Ne mozdulj, váraink végek.
Fényes és elködlő látóhatár,
nagy boglyák lángolnak: töröktatár;
harmincharmadik ének.*

*Mit nekünk Buda és mit Mohács.
Csak aludj és eljön a péntek,
kihagyni volna nagy vétek
északról hasad kicsit mohás.*

*Tán hazudsz, de nincs meg a forrás.
Felfakad kőből a réteg-
vízakna, Eger, nem kétled.
Íme a vége: fejfésfolyás.
Ne mozdulj, váraink végek
Ne mozdulj, csak hétfő, nem péntek.*